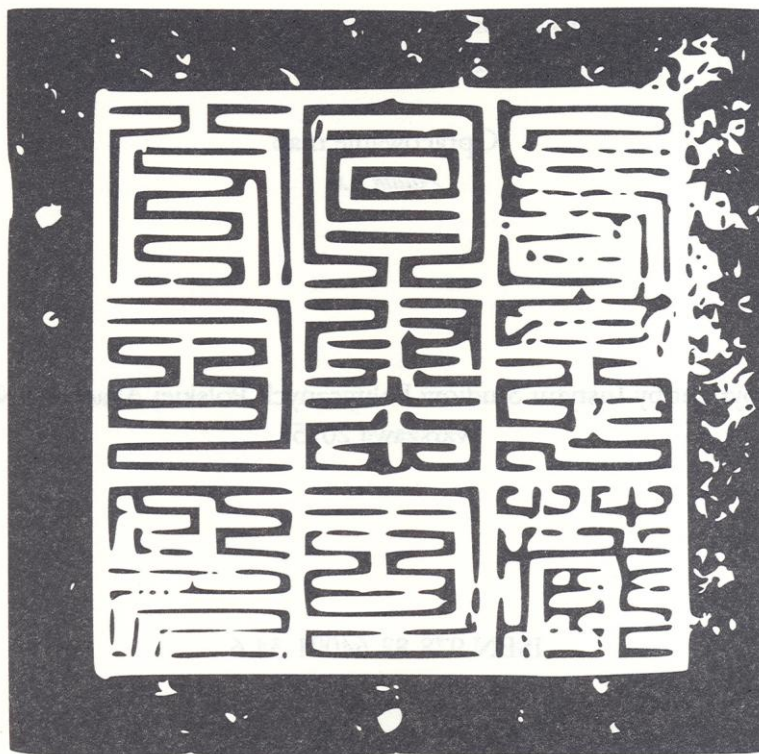

JERZY WALDEMAR J.
BAYER DZIAK

TYBET

SZKICE Z DZIEJÓW
CHIŃSKO-TYBETAŃSKICH

INSTYTUT STUDIÓW POLITYCZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
Warszawa 2015

Spis treści

WSTĘP	11
1. Tradycyjne chińskie postrzeganie świata	
Chiny jako centrum świata	23
Narodowości w Chińskiej Republice Ludowej	32
Argumentacja prehistoryczna	38
Zmienna percepcja roli narodowości w dziejach Chin	39
2. Miejsce Tybetu w chińskim modelu świata	
U podłoża wzajemnej niechęci	41
Szablon informacyjny	43
Argumentacja „naukowa” na rzecz jedności Tybetu z Chinami	44
Pozytywny odbiór argumentacji chińskiej w krajach socjalistycznych	49
Rozbieżność stanowisk tybetańskich i chińskich	50
3. Plemiona Qiang – protoplaści Tybetańczyków i pierwsze wieki cesarstwa chińskiego	
Między legendami a historią	55
Pierwsze zapisy kronikarskie	59
Okres przed centralizacją władzy królewskiej w Tybecie i panowaniem dynastii Tang w Chinach (IV–VI wiek n.e.)	64
4. Pierwsze królestwo tybetańskie i chińska dynastia Tang	
Songcen Gampo	69
Księżniczka Wencheng	73
Epoka wojen – Tybet jako mocarstwo militarne	88
Księżniczka Jincheng	94
Wojny i traktaty	95
Spór religijny	111
Rokowania i traktaty	115
Koniec potęgi tybetańskiej	122

5. Okres rozbitcia dzielnicowego w Tybecie – dynastia Song w Chinach	
Wyimaginowane oddziaływanie dynastii Song	125
Podporządkowanie Tybetu przez Mongołów	128
Chan-cesarz Kubilaj i Phagba Lama	135
Czöjön	139
Administracja Kubilaja	143
6. Epoka Sakja w Tybecie i mongolska dynastia Yuan w Chinach	
Najpierw chan, a potem cesarz Chin	153
Tybet pod władzą imperium mongolskiego	156
Meandry chińskiej historiografii	159
Samodzielność Tybetu w ramach imperium	164
7. Tybet a Chiny dynastii Ming	
Podzielony Tybet obok Chin dynastii Ming	167
Roszczenia Mingów wobec Tybetu i rozdawnictwo tytułów	168
Dynastia Ming a kler tybetański	174
Kontakty dworu Ming z cudzoziemcami	178
Fikcyjna administracja Mingów w Tybecie	180
Tytuł dalajlamy	184
Tybet a Madżurowie	189
8. Epoka dalajlamów w Tybecie – próby podporządkowania przez dynastię Qing	
Rządy mandżurskie w Chinach	195
Wizyta Dalajlamy V w Pekinie	199
Pozycja Tybetu w początkach dynastii Qing – pierwsza faza stosunków tybetańsko-mandżurskich (do 1681 roku)	206
Problemy z Mongołami i Dżungarami – pierwsze interwencje mandżurskie	211
Protektorat mandżurski	217
Ambanowie	225
Okrawanie Tybetu	229
Próby uniezależnienia się Tybetu od dworu Qing	232
9. Kolejne fazy stosunków tybetańsko-mandżurskich	
Edykt cesarski w sprawie struktury władzy w Tybecie – kulminacja drugiej fazy stosunków tybetańsko-mandżurskich (1682–1757)	237
Wojna z Nepalem – <i>Statut 29 artykułów</i> i jego znaczenie – trzecia faza stosunków tybetańsko-mandżurskich (1757–1793)	244
Stopniowy regres rządów Qing w Tybecie – czwarta faza stosunków tybetańsko-mandżurskich (1793–1903)	258
Malejąca rola ambanów i dynastii Qing	262
10. Tybet i Chiny wobec ekspansji brytyjskiej	
Tybet i dynastia Qing wobec ekspansji brytyjskiej	271
Dalajlama XIII	275
Wielka gra brytyjsko-rosyjska – piąta i ostatnia faza stosunków tybetańsko- -mandżurskich (1903–1913)	277

Brytyjska ekspedycja wojskowa do Tybetu	281
<i>Konwencja Lhaska</i>	287
Dalajlama XIII w Mongolii	290
Rola trzech konwencji	294
Ekspedycje wojskowe i próby sinizacji Tybetu	296
Ograniczone kontakty kulturowe między Tybetem a Chinami	308
Dalajlama XIII w Pekinie	309
Najazd chiński – ewakuacja Dalajlamy XIII do Indii	317
Dalajlama XIII w Indiach – przewartościowanie postaw	326
Fiasko antytybetańskiej polityki dynastii Qing	329
 11. Samodzielny Tybet i Republika Chin	
Upadek dynastii Qing i ewakuacja wojsk chińskich	333
Deklaracja niezależności Tybetu	342
Porozumienie między Tybetem a Mongolią	351
Niedopatrzienia formalne ze strony Tybetu związane z uznaniem międzynarodowym ..	354
Republikańskie władze Chin wobec Tybetu – fikcyjne regulacje prawne i administracyjne	356
Konferencja w Simli	373
Starcia graniczne i wojna tybetańsko-chińska	380
Rząd Czang Kaj-szeka wobec Tybetu – między wojną a negocjacjami	388
Sprawa Panczenlamy IX	393
Wojna między Tybetem a Xikangiem	400
 12. Polityka Tybetu po śmierci Dalajlamy XIII a Republika Chin	
Testament i zgon Dalajlamy XIII	403
Misja Huang Musonga w Lhasie	407
Prochiński Panczenlama IX	412
Prowincja Xikang	413
Identyfikacja i intronizacja Dalajlamy XIV	414
Tybetański resort spraw zagranicznych	419
Guomindang wobec Tybetu – od groźby interwencji do akceptacji niezależności ..	422
Delegacja tybetańska w Nankinie	424
Tybet a komuniści chińscy w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku	427
Polityka Japonii i aliantów wobec neutralnego Tybetu	437
Delegacja rządu tybetańskiego w Stanach Zjednoczonych i Europie	439
Przedstawiciele Tybetu na konferencji panazjatyckiej w Indiach	442
Tarcia między stronnictwami prochińskimi i antychińskimi w Tybecie	445
Wzrost napięć między Tybetem a Chinami	448
Usunięcie Chińczyków z Tybetu	449
 13. Tybet a komunistyczne Chiny (1949–1951)	
Komunistyczna kampania na rzecz „wyzwolenia” Tybetu	455
Przygotowania w Chinach do działań zbrojnych przeciwko Tybetowi	466
Tybet wobec chińskiego zagrożenia	475
Początek chińskiej inwazji	482
Reperkusje międzynarodowe – forum ONZ	490

14. <i>17-punktowe Porozumienie</i> i jego konsekwencje	
Wymuszone rokowania	493
<i>17-punktowe Porozumienie</i> – koniec samodzielności Tybetu	502
Wkroczenie wojsk chińskich do Lhasy	520
Propaganda chińska o „pokojoyym wyzwoleniu Tybetu”	532
15. Pierwsze lata konsolidacji chińskiej władzy w Tybecie (1951/1952–1956)	
Administracja chińska w Tybecie	537
Południowi sąsiedzi Tybetu	540
Mao Zedong wobec integracji Tybetu z Chinami	541
Pobyt Dalajlamy XIV i Panczenlamy X w Pekinie	545
Przygotowania do utworzenia Tybetańskiego Okręgu Autonomicznego oraz rozpoczęcia programu reform	553
16. Opór tybetański i powstanie w Lhasie	
Niezadowolenie, niepokoje, rozruchy i Mimang Congdu	569
Powstanie w Khamie	574
Wzrost napięcia w głównych miastach Tybetu	584
Czushi Gangdruk	588
Wsparcie ze strony CIA	591
Dalajlama kontra Zhou Enlai w Indiach	593
Kampania Stu Kwiatów i Stu Szkół w Tybecie	597
Nasilenie działań powstańczych w Tybecie	604
Marzec 1959 roku – kulminacja powstania, ewakuacja Dalajlamy	615
17. Okres po powstaniu i ewakuacji Dalajlamy XIV z Tybetu	
Rozwiązanie rządu tybetańskiego	627
Rząd Dalajlamy na uchodźstwie	629
Chińska kampania propagandowa	632
Finalny akord integracji	636
Rekapitulacja	641
Aneks. Dokumenty	
1. Traktat tybetańsko-chiński z 822 roku	649
2. Deklaracja niepodległości – orędzie Dalajlamy XIII z 13 stycznia 1913 roku	650
3. <i>Konkretne metody uregulowania problemów tybetańskich</i> z 1929/1930 roku	652
4. <i>17-punktowe Porozumienie</i> o wcieleniu Tybetu do Chińskiej Republiki Ludowej	653
5. Aneks do porozumienia <i>O regułach dotyczących niektórych zagadnień związanych z wkroczeniem i stacjonowaniem Armii Ludowo-Wyzwoleńczej w Tybecie</i>	656
6. Oświadczenie lokalnego rządu tybetańskiego w sprawie realizacji <i>Porozumienia</i> ..	657
7. Depesza X Panczenlamy do Mao Zedonga (1 października 1949 roku)	657
8. Odpowiedź przywódców chińskich na depeszę Panczenlamy (23 listopada 1949 roku)	658
Glosariusz terminów tybetańskich	659
Summary	669
Bibliografia	671